

**VYDÁNO U PŘÍLEŽITOSTI SLAVNOSTNÍHO
ODHALENÍ PAMĚTNÍ DESKY 23. ČERVNA 2007
K STÉMU VÝROČÍ ÚMRTÍ NEJSLAVNĚJŠÍHO
VALAŠSKÉHO MUZIKANTA**

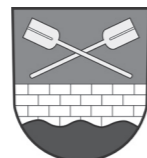
Autorem pamětní desky je akademický sochař
PAVEL DRDA
Narozen 3. 3. 1958

Studia: Střední průmyslová škola keramická v Bechyni (1973-1977), obor výtvarného zpracování keramiky – prof. Jaroslav Podmol, Bohumil Dobáš ml.; Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze (1977-1983), ateliér užitého sochařství – národní umělec prof. Josef Malejovský. Během studií získal několik ocenění (dále se soutěží nezúčastňoval): Cena VŠUP 1980 (plastika Zubr) a 1981 (plastika Skateboard); 2. cena v celostátní soutěži SVOČ 1981 a čestné uznání v celostátní soutěži SVOČ 1982; 1. cena v soutěži SVOČ 1982. Člen skupiny Oslava a člen Unie výtvarných umělců, oblast Valašsko. Samostatně vystavuje od roku 1986 (Vsetín, Odry, Žďár nad Sázavou, Bystřice nad Pernštejnem, Nový Jičín, Olomouc); od roku 1992 mnohdy společně s Miroslavem Adámekem (Vsetín, Ostrava, Hodonín, Valašské Meziříčí, Zlín a Hradec Králové). Zúčastnil se kolem třiceti kolektivních výstav a ojedinele i výstav v zahraničí (Itálie, Maďarsko). Autorovo dílo je součástí řady českých i zahraničních soukromých sbírek, z veřejných sbírek je zastoupeno v Muzeu regionu Valašsko ve Valašském Meziříčí. Zabývá se komorním a monumentálním sochařstvím – plastiky, sochy, reliéfy a objekty zhotovuje z keramiky, kovu a výjimečně z kamene, umělého kamene či dřeva, popř. kombinuje (kamenina/sklo, kamenina/měď/nerez). Věnuje se i užitému uměleckému řemeslu: keramické a kovotepecké tvorbě. Žije a pracuje na Bystřičce.

Vydání podpořili:

- **PROXIMA lesnická a dřevařská a.s.**
Za Drahou 1405, 757 01 Valašské Meziříčí
- **R. HLAVICA s.r.o.**, dřevoochod a lesnická činnost
Hranická 272, 757 01 Valašské Meziříčí

Jako příležitostný tisk vydala v roce 2007 obec Bystřička. Do tisku připravil Pavel Kotrla, část fotografií laskavě poskytlo Muzeum regionu Valašsko ve Vsetíně.

JAN PELLAR (PELÁR)

25. 5. 1844 (Hošťálková) – 9. 1. 1907 (Bystřička)

Jan Pellar (Pelár) se narodil v rodině učitele na evangelické škole. Původně se měl stát truhlářem, pak knihařem, nakonec se vyučil řezníkem. Jen co poodrostl, vytvořil kapelu. Putoval s ní od vesnice k vesnici, hrál na muzikách, svatbách, ale také na národopisných slavnostech a hasičských bálech. Nejslavnější období kapely začíná v roce 1892 během národopisné výstavy ve Vsetíně. I proto byla vybrána pro propagaci Valašska na Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895. V expozici valašské dědiny si jej do hospody „Na posledním groši“ přišla poslechnout řada významných osobností tehdejšího kulturního života, mimo jiné spisovatelé Jaroslav Vrchlický, Svatopluk Čech, Ignát Hermann, malíři Míkoláš Aleš, Adolf Liebscher a František Ženíšek. Kapela neměla ke svému vystupování oprávnění, ale to jí přímo při hraní vystavil skladatel Karel Weis. Jan Pelár se považoval za posledního ze starosvětských muzikantů z oblasti Vsetínska. Byl výborným klarinetistou a ve své době nejproslulejším muzikantem Valašska. Bydlel na Bystřičce č. p. 3. Po hraní na Bystřičce v hospodě Na Nové zemřel a byl pohřben na hřbitově v Pržně. Jeho ostatky však byly později přeneseny do Valašského muzea v přírodě a jako první uloženy na Valašském Slavíně. Na Pelárovu muziku navazoval svou tvorbou Antonín Matalík, který s Pelárem hrával již jako jinoch.

JAN PELLAR (PELÁR)

1844-1907

Jan Pelár, valašský muzikant.

Karel Bubela

Obraz Valaška z let devadesátých (pozn.: devatenáctého století) byl by ochuzen o charakteristický rys, kdyby bylo zapomenuto Jana Pelára, „najslavnějšího valaského muziganta“. Byl rodák z Hošťálkové (1844), evangelík, z učitelské rodiny. V matrice je zapsán „Pellár“ (pozn.: podoba jména v pramenech kolísá). Vyrostl na Bystřičkách a vyučil se řeznictví.

Pelárova sláva začala na Vsetíně o výstavě roku 1892, kde Pelára poznal svět. Do té doby hrával na Vsetíně a po dolních dědinách na muzikách, na svatbách, krojovaným Valachům na národních a hasičských slavnostech. Na Vsetíně byl atrakcí výstavy. Tam ho poznali „páni až z Prahy“. Byli tam „aj hrábjata, baróni a aj jeden Róčil!“ Byli hosté, co přijeli na vsetínskou výstavu „až gdesi z Čech“, prý studovat národopis. Ale šenk, kde vyhrával Pelár se svojí bandou, byl hned u vchodu. Turisté zapadli k Pelárovi a vzpomněli si až na třetí den, že výstavy ještě neviděli.

Tři roky poté zúčastnilo se Valaško velice slavně památné národopisné výstavy v Praze. Vystavělo tam celou valašskou usedlost, „Novou dědinu“, a v ní hospodu „Na posledním groši“ tak, jak bývají naše hospody, se šentyšem, se stoky, s panskou světnicí a s Pelárem. Valašská hospoda na výstavě bez Pelára, to by bylo tak, jak hody bez muziky. A tam byly hody pět měsíců.

Pelár neměl vlastní bandu. On byl pro sebe. Jak bylo třeba, našel svoje lidi. Do Prahy před toliký svět naverboval do bandy ty nejlepší: Trusina z Růždky prim. To byl ten nejhlavnější. Utrefil všecko a hned, jak kdo poručil. Pelárovi se při tom trochu nadrdal, dělal kapelníka. Pelár ho shovívavě nechal. Věděl, že kapelníkem, uznávaným muzikanty i obecnstvem, byl vždycky sám, Pelár. Sekunda přivedl si Trusina svého, jakési chlapčisko ještě. Dudík z Kateřinic tloukl cymbál. Bylo veliké umění vyrazit z rezavých rozladěných strun akordy a harmonii. Dudík musel často štymovat, ale velice se s tím nepáral. Měl důležitější starosti: byl kasírem, cymbál byl kasou. Sem tam byly jakési křiky, ale rozšamost a klid Dudíkův zvrátil vždycky všecko podezření. Basistu zavolal Pelár z Mikulůvky, sám si nechal klarinet.

Bylo jich v bandě pět, ale slyšet je bylo. Někdy víc jak muziku. Mikulůvjan-basista si to asi za 14 dní rozmyslil. Shon světa, divoké živobyť (mezi Mikulůvkou a Prahou o výstavě byl jakýsi rozdíl) ho poplašily. Byl i jakýsi chorlavý a zamlklý. Neřekl nic a jednou z rána byl pryč. Strýc Pelár nepřišel do rozpaků: „Gdo može za hovado?“ Telegrafiroval do Liptála a přijel Blažek jak na koni. Sehraní byli hned v prvním kousku: „Kolikž pak je teho třeba na basí? Enom semtam strúhnúť a přimrčávat!“

Blažek uměl strúhať, ale strýc ho neměl rád. Pelár a ostatní byli náturisti, Blažek byl notarista. Uměl anebo alespoň sa dělal, že umí noty. Jak mu negdo zahvízdal písničku, stavjál sa: „Založme sa, za štvrt' hodiny je to v notách.“ No, nebylo, ale strýce zlobilo takové žabení. Byl náturista, not nepotřeboval, ani jich neznal a uměl to lépe bez not, jak Blažek s notami.

Vždyť složil i zkoušku. V Praze to nešlo tak, jak u nás. Na Bystřičkách ani v Růždce, ani na Vsetíně strýce jakživ se neptali na koncesi, aby mohl vyhrávat a brát za to peníze. U nás na dědinách hrával na muzikách ten, kdo uměl, někdy i nevelice. V Praze je to přísnější. Na výstavě přišel po třech dnech pan policejní komisar, že strýc musí mít koncesi a že k tomu potřebuje vysvědčení, průkaz způsobilosti. „Sakra, co ešče?“ Vždyť hrál už přes třicet roků a dobře! No, co je dělat! Zákon je zákon.

Ale, kdo měl dosvědčit, že umí hrát? Obec? Obec nemůže, ba ani šandáři, ani hejtmanství. Mohou jinak potvrdit všecko na světě, ale takovou věc nemohou dosvědčit. Strýc musí mít vysvědčení od nějaké zkušební komise nebo hudební Školy nebo aspoň od nějaké autority, že je hudebníkem, že je schopen provozovat hudbu. „Dyť, mám toť kfarinet! Nač ho mám?“ S komisí a se školou to nešlo. Autorita! Jako na zavolanou přišel na výstavu do hospody skladatel Karel Weis. Byl kdysi s Ondříčkem na Vsetíně. Strýcovi se řeklo, kdo to je a co by mohlo být. Nebylo třeba říkat dvakrát. Už se hrálo. Strýc zpíval:

*Všeci sa ptajú,
komu to hrajú?
A to pánu Vajzovi!
Nic sa neptajte,
enom dál' hrajte,
šak vy cosi dostanete.*

Dostal. Přinesl se papír, inkoust a péro a Karel Weis, virtuos, operní skladatel, napsal a podepsal, že, Jan Pelár z Bystřičky, okresní hejtmanství ve Valašském Meziříčí, 51-letý, ženatý, je schopen provozovat hudbu zvláštního rázu“. Druhý den sa na to přilepil za 50 krejcarů štempl a teď už ani uznání ani koncesi nemohl Pelárovi nikdo upřít.

Pelára měli všeci rádi. Na „Poslední groš“ přišel každý aspoň v noci před uzavřením výstavy, před „vejtrubou“. Pelár seznámil se s celým světem. Hrál knížatům, hrabatům a jiným velkým pánům, i panu kardinálovi, „pánu Badenýmu“ (rakouskému ministrpresidentovi), „pánu Svarcenbergovi“. „Pán Lažanský“ (hrabě L. předseda výstavy) vodil k Pelárovi všechny svoje hosty. Pelár poznal „pána Čecha“ (Svatopluka), „pána Vrchlického“, Jelínka (Eduarda), Aleše, Herbena, slavného malíře německého Menzla, hromadu Rusů a Poláků. Všichni jsou podepsaní v pamětní knize „Posledního groše“, uložené v Sovově krajinském museu na Vsetíně. Pelár hrál valašské písničky, co jich uměl a co si sám nadělal:

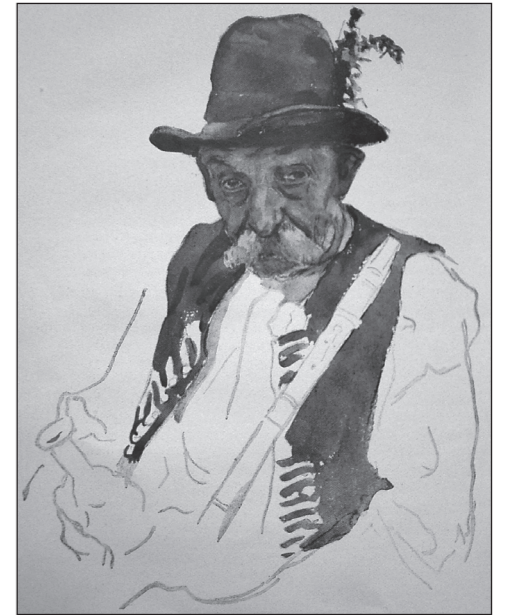

*Nestaraj sa, ženo má, co budeme jísti!
Zabijem si komára, bude masa dosti.
Jednu kytu upečem, druhú uvaříme,
nestaraj sa ženo má, šak my sa najíme.*

Hrál do tance a Hanča s Markem museli tancovať „valaské“, točenú, vrтанú, rajdák (Hanča Martišová a krejčír Marek ze Sychrova keľnérováli v hospodě).

Nejradší sa hrála „Všeci sa ptajú“. Ta nejmíc nesla. „Pán Thun (místodržitel) dal za ni desítku. Píseň podnes žije ve staré pražské hospodě „U Fleků“. Ale Pelár uměl i jiné. Krátký pobyt v Praze, vkus a přání Pražanů, hlavně však nadání náturistů, naučily Pelára brzy také řadu pražských pouličních odrhovaček.

A peněz bylo! Dělili se o ně na šest dílů. Pelár měl dva díly. Ale, co dostal kromě toho, bylo jeho. Měl štěstí: dostal peníze, prsténky, cukrové aj jakési háčkování. Roby sa naň věšaly. Nespořil velice, ale přivezl si domů na osm set rýnských (dnes 16 tisíc K). Ještě více bylo piva. Strýc stačili na moc. Když bylo, i na třicet džbánek. Ale někdy v neděli bylo toho tolik ráno, odpoledne i večer, že si zašpořili pivo na druhý slabší den. Ve všech novinách byl a pořád. Jeho „kázání“ při stínání máje bylo tam celé.

František Hlavica: Jan Pelár (1905)

I básníci o něm pěli. Fotořafovali ho pořád. Strýc k tomu už uměl sedět jak primadona. I malíř ho maloval: prvnímu sešitu velikého díla o Národopisné výstavě byla ozdobou barevná reprodukce akvarelu Adolfa Liebschera. Originál je majetkem Poettingea v Olomouci.

Po výstavě seděl Pelár na vavřínech. Z rýnských zbyly brzo drobné. Sem tam jezdil „koncertýrovat“ do Ostravy, Přerova, Kroměříže, Prostějova, do Brna. Všude šířil svoji slávu. Pelár se měl za muzikanta, posledního z těch starosvětských, co ještě starý Blabla na Vsetíně hrál na cymbál. Ale Pelár nebyl muzikantem, ani svět ho za to neměl. Tak, jak mu to „pán Vajs“ dosvědčil: on jenom provozoval hudbu, ale byl vlastně zpěvákem, třeba chraptivým. Pelárovi nebylo jakživ zle o nápad a vtíp. Písničky si dělával, myslím sám. Aspoň pepřil a kořenil je ze svého.

Čím dál šlo mu veselí už těžej. Záduch, alkohol, tabák, probdělé a prokřičené noci, ho zmáhaly. Už hrával také moc maršů a valčíků, dělával „železnicu“, se zpěvem to šlo těžko a musel za něho zpívat mladší kamarád, co trúbil trumpetu, kdesi z Rajnochovic. Bral sebou už také mladého. Přál si asi, aby syn nastoupil dědictví slávy otcovské. Ale ten byl daleko od svatých.

Už nechtěl ani piva, a kde to šlo, pil víno a lepší věci. Na konec býval na Žabárni. Tam o prázdninách roku 1905 „bývali spolu s pánem Masarykem“ na jednom dvoře.

Potom na podzim ho maloval ještě Franta Hlavica. Stačil jenom na skizzu. Tvář, klobouk, brunclak a klarinet. Strýc déle nevydržel sedět při čtvrtce vína. Byl po muzice, hráli kdesi na hodech dva dny. Nevyspalý, shrbený, kníry zježené, oči přivřené, v levém oku slzu jak ječné zrno. Za kloboukem junácký jalovec. Tak ho ještě stačil chytit Franta Hlavica. Originál je majetkem Viktora Bubely.

Dne 12. ledna 1907 pohřbili ho na přženském evangelickém hřbitově. Bez muziky. Nemohli se všeci sejít, kerýsi z kamarádů chtěl za spoluúčinkování v té zimě čtyři zlatky... Tož pohřeb najslavnějšího valašského muziganta obešel sa potichy.

převzato z časopisu Naše Valaško (1941), původně Moravská Orlice (1907)